Цана асобнага нумару 17 грошаў.

Сын Беларуса

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул. 12, п. 6.** (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад **12** да **2** г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад **9** да **3** г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на **адзін месяц** з дастаўкай да хаты **2 злотыя**
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярэд тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 грош., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 17. Вільня, Серада, 23-га ліпня 1924 г. Год I.

Пастанова Беларускага Нацыянальнага Камітэту у справе адзначэньня 10-х угодкау сусьветнае вайны:

Прыймаючы пад увагу, што:

сусьветная вайна, якая падняла народы проці народаў на крывавае змаганьне дзеля карысьці канкуруючых капіталаў ваяваўшых дзяржаў, зьяўляецца найвялікшым праступленьнем проці ўсяе людзкасьці, магчымым толькі дзякуючы існаваўшаму у дзяржавах пераможцах і пераможаных сацыяльнаму ладу;

што крывавая гэкатомба зусім не забясьпечыла людзкасьць ад магчымасьці новых—яшчэ больш крывавых войн у будучыне, і не разьбіла путаў няволі ўсіх народаў, падзеленых між дзяржавамі пераможцамі;

што ваенныя падзеі, якія разьвіваліся на тэрыторыі Беларусі, страшэнна зруйнавалі нашу Бацькаўшчыну, выкінуўшы міліёны беларускіх сялян з іх родных вёсак і засудзіўшы на доўгае бадзяньне і сьмерць на чужыне;

што мір ня даў міру нашай Зямлі, якая, парэзаная на кускі, па сягоньняшні дзень сплывае крывёй з незажываючых ран,—

Бел. Нац. Камітэт пастанавіў: **абвясьціць дзень 1-га жніўня г. г. днём народнае жалобы,** заклікаючы беларускае грамадзянства адзначыць яго сходамі, жывым і друкаваным словам, памінаньнем пагібшых і зборам ахвяр на беларускія нацыянальныя патрэбы.

20 ліпня, 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў з Беларускага Клюбу да Пана Міністра Ўнутраных Спраў у справе канфіскацыі беларускае часопісі „Сын Беларуса“ з 16 ліпня г. г. № 15.

Камісарам Ураду на м. Вільню сканфіскаваны № 15 „Сына Беларуса“ з 16 ліпня г. г. за стацьцю „Паміж двух агнёў“, які ніжэй прыводзім:

Паміж двух агнёў.

Той нязвычайна яркі абраз грамадзкага і дзяржаўнага жыцьця Польскага гаспадарства, які разьвярнулі перад нашымі вачыма соймавыя прамовы ў справе дзяржаўнага бюджэту Польшчы,—з аднаго боку,—а правядзеньне ўрадавых законапраектаў аб ужываньні беларускае і украінскае мовы ў судзе, адміністрацыі, самаўрадах і школах,—з другога, — паказалі беларускаму народу абодвы абліччы таго двулікага Януса, якім зьяўляецца пануючая непадзельна ў Польскай Рэспубліцы польская буржуазія.

Рэч зусім зразумелая, што польская буржуазія стараецца апанаваць і падчыніць сваей уладзе ўсе галіны жыцьця гаспадарства. Бюджэтная дыскусія выкрыла, якія вялізарныя заваяваньні ў-ва усіх галінах упраўленьня ей удалося зрабіць.

Возьмем фінансы. Тут, як гэта паказала соймавая дыскусія, не астаецца ўжо ніякага сумліву, што фінансавая гаспадарка Польшчы ў аснову сваю паклала эксплёатацыю шырокіх масаў працоўнага народу, ускладаючы на працоўных львіную долю падатковых цяжараў, зусім нясумерную з іх заможнасьцяй,—затое багатшыя клясы, маючы львіную долю выгад, якія ім дае дзяржава, плацяць нясумерна мала ў дзяржаўны скарб.

А зямельныя справы? — О, тут бадай ці не найбольш ярка выяўляецца ўлада польскае буржуазіі, якая, ня гледзячы на прыняцьце Устаноўчым Соймам закону аб зямельнай рэформе, здалела зьвясьці гэту рэформу да нуля, бароначы недатыкальнасьці панскіх абшараў, а ідэю зямельнае рэформы падмяняючы вайсковым асадніцтвам.

Далей, дзейнасьць міністэрства ўнутраных спраў. Прамовы чуць што ня ўсіх выступаўшых з трыбуны паслоў згодна адзначалі клясавы характар органаў унутранага упраўленьня Польшчы: усе зьдзекі, біцьцё і катаваньне палітычных вязьняў у польскіх вастрогах—усё гэта перападае бадай выключна на людзей працоўных, з выняткам хіба „нацыянальных меншасьцяў“, якім дастаецца чуць-што ня роўна, ці то работнікам, ці сялянам, ці людзям інтэлігентных прафэсіяў, ці нават „інародным“ купцом і прамыслоўцам (жыдом!). А ў барацьбе працоўных з прадстаўнікамі капіталу адміністрацыя (паліцыя) пускае ў ход нават аружжа, каб зламаць апор працоўных, аказываны націску капіталу.

Урэшце—такая важная галіна дзяржаўнага жыцьця, як суд. Дык-жа і тут усе соймавыя фракцыі згодна прызналі (—некаторыя з іх—моўчкі!), што і суд адзначаецца партыйнасьцяй і далёкі ад ідэалу справядлівасьці, а бароніць ізноўжа буржуазію—уласьнікаў супраць працоўных.

Мы нядаўна пісалі, што дзяржаўная ўлада ў Польшчы—чыста клясавая-буржуазная. Сойм толькі вельмі ярка пацьвярдзіў гэта... А як беларусы пад Польшчай — гэта бадай выключна народ працоўны, дык ясна, што палітыка буржуазнае ўлады зусім натуральна аб'яўляе вайну беларусам, як працоўнай клясе.

Але ўлада, пакуль яна ідзе толькі пад штандарам сацыяльнае барацьбы з пралетарыятам і сялянскімі масамі, сустракае яшчэ сярод некаторых польскіх левых груп і партыяў рашучы адпор: тое, што дастаецца рабачаю беларусу, церпіць ад „сваей“ улады і работнік ці селянін — чыста польскае нацыянальнасьці. Зусім інакш выглядае справа, калі падыйдзем да пытаньня нацыянальнага. Тут ужо няма ніякае розьніцы паміж эндэкам Станіславам Грабскім, „вызваленцам“ Тугуттам і пэпэсам Недзялковскім! Тут ёсьць поўная згода, поўнае аб'яднаньне ўсіх польскіх партыяў, што сідзяць управа ад камуністаў.... Разьвіваньне дзікой ненавісьці паміж беларускім і польскім работнікам і селянінам, выкліканьне братабойчага змаганьня паміж працоўнымі розных нацыянальнасьцяў—вось прылажэньне на практыцы старога прынцыпу „дзялі і пануй“, вось аснова нацыянальнае палітыкі пануючае польскае буржуазіі і дробна-буржуазных польскіх „сацыялістаў“. Гэтак, побач з уціскам клясавым, беларускаму народу прыходзіцца цярпець роўна цяжкі, роўна балючы уціск і з боку польскага нацыяналізму.

Беларускі працоўны народ жыве паміж двух агнёў, з якіх, як кажуць, адзін пячэ, другі — паліць. Гэтак чыста тэорэтычны пагляд на тое, што *ня можа быць нацыянальнага адраджэньня без сацыяльнага вызваленьня нашага народу і наадварот*, знаходзіць поўнае пацьверджаньне на практыцы. А значыць, каб даць належны адпор захватніцкім імкненьням польскае буржуазіі і польскаму ваяўнічаму нацыяналізму, мы павінны, творачы нашы культурныя цэннасьці і узьвялічываючы нашу культурную моц і нацыянальную сьвядомасьць, *арганізовываць і нашу сацыяльную самаабарону*.

Гэта—наказ самога жыцьця. Гэта — адзіная дарога да нашае перамогі над варожымі сіламі.

Дзеля вышэйшага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Міністра: 1) Ці ведама яму аб гэтым? 2) Ці маніцца зьняць арышт з № 15 „Сына Беларуса“?

Варшава, 18 ліпня 1924 г.

Няудача рэканструкцыі Ураду.

Як ведама, лідэр „Вызваленьня“, пасол Тугутт, даўно ўжо рыхтуецца на міністра. Дагэтуль лічыўся кандыдатам на мін. унутр. спраў, але, як зьезьдзіў у Парыж, Лёндон і Рым, ды асабіста прывітаўся за руку з прэм'ерамі вялікіх дзяржаваў, дык, вярнуўшыся дамоў, стаўся ўжо адным з найлепшых у Польшчы знаўцаў эўрапэйскай палітыкі і моцным канкурэнтам мін. Замойскаму! Аставалася толькі перамагчы недаверые правіцы... „Адважны“ адказ свайму новаму „прыяцелю“, п. Пэнлевэ, на францускі пратэст проці польскага белага тэрору, а больш за ўсё — сакрэтнае супрацоўніцтва з эндэцкім шэфам Ст. Грабскім у „асобным габінэце“ міністэрства ўнутраных спраў над праектамі аб „правох“ меншасьцяў — аканчальна, як кажуць, разьбілі ў правіцы лёд недаверыя, і пан Тугутт разам з панам Ст. Грабскім атрымалі запрашэньне на становішчы міністраў.

Усё гэта было зроблена так спрытна, тайна, што аб гэтых „кроках“ свайго лідэра ня ведалі нават... яго выдатнейшыя сябры ў партыі! За тое-ж, калі даведаліся (не ад яго!), дык адразу сабралі сход клюбу „Вызваленьня“, на якім, у прысутнасьці п. Тугутта, пастанавілі выставіць кандыдатам партыі на становішча міністра заграмічных спраў п. Скжыньскага, як добрага фахоўца, за якога клюб можа ўзяць на сябе поўную адказнасьць...

На гэтым сходзе п. Тугутт многа казаў аб тым, што пагроза Польшчы з боку варожых да яе меншасьцяў загадывае ўсім „па-польску чуючым“ партыям аб'яднацца ў адзін фронт!

Але вызваленская лявіца слушна напомніла раптам пакахаўшаму правіцу прэзэсу, што якраз гэткія-ж самыя рэчы гаварылі год назад вуснамі п. Вітоса „пястоўцы“, якіх урэшце і праглынула, скампраматавала і палітычна зьнішчожыла „Хіена“.

Тады ўжо п. Тугутт ня вытрымаў і заявіў, што — калі так, дык ён выходзіць з партыі...

Клюб большасьцю галасоў пастанавіў... падзякаваць п. Тугутту за працу ў партыі.

Але на гэтым вызваленскі скандал ня скончыўся. Ведама-ж, што п. Тугутта абодва браты Грабскія запрашалі да ўраду **не як асабіста п. Тугутта** (— бо які ж ён запраўды „фаховец“!?), але **як прадстаўніка каля сотні галасоў у Сойме...** Зразумелі і таварышы п. Тугутта па партыі, што, таргуючыся з Грабскімі і з Хіенай, п. Тугут маніўся за свае міністэрскае месца **заплаціць якраз гэтымі іхнімі галасамі**, г. значыць: — **ня пытаючыся іх, прадаваць іх „Хіене“**.

Дык, калі ўсё гэта выкрылася, і ў уласнай партыі п. Тугутт не знайшоў „прызнаньня“, дык уся міністэрская авантура вызваленскага лідэра разьляцелася, як дым. П. Тугутт **мусіў адмовіцца ад мініст. партфэлю**, што ён, сьцяўшы зубы, і зрабіў.

Трэба ведаць і тое, што асабліва ядавіта кусаў прэзэса Тугутта яго „калега“ па людоваму аб'яднаньню, пас. Домбскі, даўнейшы канкурэнт п. Тугутта на лідэрства, які, як ведама, лічыць „спэцыялістам“ па заграмічнай палітыцы **сябе, але зусім ня Тугутта.**

У выніку ўсяго гэтага, як мы ўжо ведаем, партыя „Вызваленьне“ пачала раскалывацца на групы.

Беларусы у польскіх партыях.

Тое палажэньне, у якое папалі беларусы-вызваленцы ў сувязі з ясна выявіўшайся процібеларускай палітыкай партыі „Вызволене“, павінна быць добрай навукай для ўсіх беларусаў, якія дзеля тых ці іншых прычын шукаюць сабе прыпыну ў польскіх арганізацыях з нацыянальнай ахварбоўкай.

Ня раз і ня два пісала беларуская прэса аб тым, што нацыяналізм у польскім грамадзянстве ўкараніўся гэтак крэпка і глыбака, ды з прычыны трыумфу польскага нацыянальнага ідэалу: адбудовы сваей дзяржавы — набраўся гэткіх благіх уласьцівасьцяў, што заглушыў у польскіх палітычных дзеячоў усё людзкае, усё, што выходзе па-за межы інтарэсаў іх вузкіх дзяржаўных граніц.

Мімаволі раўнуем адносіны колішняе расейскае лявіцы да палякоў з сучаснымі адносінамі польскіх левых партыяў да беларусаў. „Палянафільства“ — гэта была галоўная адзнака, пробны камень для кожнага расейскага дэмакрата і паступоўца. „Беларусаедзтва“ зьяўляецца цяпер га-

лоўнай адзнакай кожнага польскага дэмакрата, не выключаючы так званых польскіх сацыялістаў...

Праўда, нашыя „лявіцовыя“ беларусаеды свой нацыяналізм прыкрываюць патрэбай лічыцца перш за ўсё з інтарэсамі Польскае дзяржавы. Ідэал „свайго“ гаспадарства — **ўсё роўна якога** — перавысіў усё іншае, заглушыў сабой інтарэсы і патрэбы ня толькі паняволеных Польшчай народаў, але і інтарэсы польскіх-жа працоўных масаў. І з гэтага пагляду нязвычайна характэрнай зьяўляецца апошняя заява п. Тугутта: „Я настолькі люблю Польшчу, што стаўляю яе вышэй за справу народную!“

І гэта сказана зусім шчыра і адкрыта.

Але тут іменна і крыецца непрымірымая супярэчнасьць ідэалёгіі польскіх лявіцоўцаў і беларускіх палітыкаў. Бо п. Тугутт і яму падобныя за „Польшчу“ лічаць кожын кусок зямлі — нават нацыянальна чужое, якая папала ў склад Польскае Рэспублікі, і кожную заяву беларусаў, што Заходняя Беларусь—гэта **ня Польшча**, разглядаюць, як варожы да Польшчы крок. І калі-б нейкім прыпадкам Польшчы ўдалося зьдзейсьніць сваё лятуценьне і захапіць—да прыкладу — Латгалію, або нават Літву, дык з таго самага мамэнту паны Тугутты кожын намёк на тое, што гэта-ж зусім ня Польшча, уважалі-бы за „здраду дзяржавы“...

Вось-жа беларусы фізычна ня могуць забыць, што Заходняя Беларусь—**гэта ўсё яшчэ Беларусь**, а ня Польшча, хаця належыць — дзякуючы гістарычнаму ходу падзей — да Польскае Рэспублікі. Беларусы ня могуць і ніколі ня будуць разглядаць свой край, як „крэсы“, ці то „рад ваяводстваў“, ніколі ня здолеюць пагадзіцца з ідэалёгіяй „гаспадароў палажэньня“, якія цалком пабралі пагляды расейскіх чарнасоценцаў, называўшых наш край — „Сѣверо-Западной Областью“, а Польшчу—„Прывислинскимъ Краемъ“, ці „Привислинскими губерніями“.

Калі адбываліся выбары ў Сойм і Сэнат, і сярод агітатараў „Вызволеня“ пачалі выступаць беларусы, якія цяпер, як нашым чытачом вядома, прымушаны былі выйсьці з гэтае партыі, — Беларускі Выбарны Камітэт перасьцерагаў і іх, і выбаршчыкаў, што **польская** партыя, ужо затым, што яна польская, ня можа так бараніць наш працоўны народ, як будзе бараніць інтарэсы сваей нацыянальнасьці і свайго краю. Так яно і сталася.

Цяпер, калі беларусы-вызваленцы ўрэшце пераканаліся аб сваей абмылцы і кінулі партыю, якая іх толькі баламуціла, адначасна цішком рыхтуючы пятлю на шыю нашага народу,—цяпер гэтыя лёгкаверныя сыны гэтага-ж нашага народу хіба ўжо ня будуць ізноў шукаць для сябе прыпынку ў тэй ці іншай **польскай** партыі. На гэта не павінна і ня можа пазволіць іх сумленьне, не павінны і ня могуць пазволіць і іхныя выбаршчыкі, так пагана абаламучаныя „Вызволенем“. Паслы-беларусы павінны або ўвайсьці ў адпаведную іх перакананьням тую ці іншую істнуючую ўжо беларускую партыю, ці стварыць новую партыю, калі нямашака ў беларусаў таго, чаго яны шукаюць, —аднак, заўсёды ці пад нацыянальным, ці тэрытарыяльным беларускім штандарам. Але ганьбай будзе, калі яны, ня гледзячы на добрую навуку, дадзеную ім „Вызволенем“, ізноў прыткнуцца да палякоў!

Даволі, паночкі, служыць чушым багам!

Ів. Мялешка.

Прамова пасла Рагулі,

старшыні Беларускага Пасольскага Клюбу, на засяданьні Сойму 15-га ліпня 1924 г. у часе дыскусіі над паўнамоцтвамі Ураду.

(Стэнаграма).

Высокая Палата! Урад п. Грабскага, утвораны на руінах аслаўленае польскае большасьці, яшчэ паўгоду таму назад зажадаў ад Сойму паўнамоцтваў дзеля правядзеньня санацыі Скарбу. Ужо тады Беларускі Клюб высказаўся проці гэтых паўнамоцтваў, як з увагі на асабовы склад габінэту п. Грабскага, так і з увагі на тое, што габінэт гэты ўжо напярод казаў аб рэакцыі і ўціску ў адносінах да беларускага насяленьня. Шасьцімесячнае ўрадаваньне п. Грабскага і яго Ураду пераканала ўсе нацыянальныя меншасьці ў Польшчы і асабліва Беларускі Клюб, што гэты Урад— не кансэрватыўны, як сказаў некалі п. пасол Марачэўскі, і нават не рэакцыйны, але ў адносінах да беларускага насяленьня—гэта Урад чорнае, шалеючае рэакцыі, Урад катаваньня беларускага народу, Урад Малюты Скуратава і „апрычнікаў“. У працягу гэткага кароткага часу ў жыцьці народаў — усяго толькі за паўгоду—дзяржаўная паліцыя арыштавала тысячы беларусаў і чыніла над імі нячуваныя ў гісторыі людзкасьці дзеяньні, учынкі лясных разбойнікаў у дзікіх краёх, чыніла катаваньне, біцьцё і зьдзекі над беларускім народам.

Віцэ-маршалак Осецкі: Такіх выражэньняў нельга ўжываць, прашу рахавацца з славамі!

Пас. Рагуля: Каб заціраць усе сьляды...

Пас. Хруцкі перапыняе.

Віцэ маршалак Осецкі: Пасол Хруцкі ня мае голасу.

Пас. Рагуля:... гэтых злачынстваў, скатаваных ня раз аб'вяшчалі бандытамі і аддавалі пад ваенна-палявы суд, які выносе прыгаворы, згодныя з дамаганьнем пракурора. Тыя масавыя расстрэлы, якія адбываюцца за часоў істнаваньня ўраду Грабскага, сьведчаць аб тым, як добра дзеецца беларускаму народу ў Польшчы. Той, хто скатуе бязьвіннага беларуса, той паліцыянт, ды нават камандант у польскім мундзіры, які сам займаецца бандытызмам, рашае аб долі і жыцьці сотняў тысяч душ беларускае людносьці. Прашу Паноў, гэта дзеецца ў Заходняй Беларусі, а што гэта праўда, падаем рад фактаў. Вось-жа ў Вялейскім павеце паводле ведамасьцей, пададзеных праз „Dziennik Wileński“, нядаўна арыштаваны 30 паліцыянтаў з камандантам адрэзку гранічнае паліцыі на чале. І, прашу Паноў, арыштавалі іх за бандытызм. Яны займаліся бандытызмам. Іх сабралі ў Вялейку і там кулямётамі разброілі. Бандытызмам гэтым займаецца сама паліцыя, якую так бароне п. міністар Гюбнэр. Пакуль на інтэрпэляцыі Беларускага Пасольскага Клюбу ня будуць давацца адказы паводле праўды, а не паводле данясеньняў камандантаў паліцыі, якія часта самі маюць нячыстыя рукі, датуль будзе істнаваць бандытызм у Польшчы.

Прашу Паноў, у справе абыватэльства адносіны вельмі благія. Справа абыватэльства на беларускіх землях так пастаўлена.... (*Голас*: што гэта мае супольнага з паўнамоцтвамі?)—Прашу Паноў, я павінен сказаць, што робіць польскі Урад на Усходніх Крэсах, і ў сувязі з гэтым мушу заявіць, ці мы дамо паўнамоцтвы, ці не дамо. Дый гэта ня панская справа, аб чым я магу гаварыць, толькі справа Маршалка. Няраз цэлыя вёскі дастаюць „karty pobytu“, атрымліваць якія трэ' йшчэ ехаць да Старосты. Аб беларускай інтэлігенцыі нечага й казаць, бо беларус ня можа цастаць ані пасьведчаньня аб абыватэльстве, ані наданьня яго.

Калі заглянем да асьветы, дык угледзім, што і там пануе толькі гвалт, толькі штык паліцыянта, толькі адна сыстэма, якая грунтуецца на зачыняньні беларускіх школ, створаных у перадпольскія часы, на масавым адкрываньні —супраць волі насяленьня—польскіх школ з вучыцялямі, годнымі палітаваньня, бо блізу анальфабэтамі (*Голас*: Пан кажаш, як маскаль). Ці я паляк, ці беларус, ці расеец, гэта мая справа.

Што датычыцца палажэньня праваслаўнае царквы ў Польшчы, дык гэтая справа знаходзіцца ў больш, чым аплаканым стане. Урад п. Грабскага распачаў у гэтай галіне мэтады сваіх папярэднікаў, якія асновані на прымусовым, цераз паліцыю, адбіраньні праваслаўных цэркваў. Гэтае адбіраньне праваслаўных сьвятынь зайшло гэтак далёка, што ўрэшце сам Урад засароміўся перад цывілізаваным сьветам сваіх дасюлешніх учынкаў і дзеля гэтага пакіраваў справу на іншую дарогу. Замест забіраць сілай праваслаўныя цэрквы, пачынае касаваць самыя праваслаўныя парахвіі (прыходы), выходзячы з палажэньня, што гэтыя праваслаўныя парахвіі закладаліся расейскім урадам з мэтай абмаскоўленьня насяленьня. Вось-жа ў Навагрудзкім павеце маем 30 праваслаўных парахвіяў; з тых 16 парахвіяў павінны быць скасаваны. Урачыста заяўляю, што толькі 2 парахвіі былі закладзены расейскім урадам, а рэшта—14 парахвіяў істнавалі некаторыя ад XIII сталецьця, як, да прыкладу, парахвія ў Лаўрышэве. Гэта папросту зьдзек над праваслаўнай людносьцяй!

Што датычыцца справядлівасьці на Крэсах, дык гэнае справядлівасьці зусім ня бачым. Што датычыцца польскае Тэміды на беларускіх землях, дык яе можна ахарактарызаваць славамі: „прадаецца з ліцытацыі“.

Некаторыя з Паноў чулі аб каўняры Мураўёва, аб сталыпінскім краваце,—а мы беларусы, маем цяпер проста шнур п. Грабскага.

Было-бы дзікім праступствам проці беларускага народу, калі-б мы далі п. Грабскаму згоду нашу заціснуць вузел на шыі беларускага народу — праз наданьне Ураду надзвычайных паўнамоцтваў, якіх жадае п. Грабскі,—і дзеля гэтага будзем галасаваць проці гэтага ўставу.

Пасьля другога прамоўцы Маршалак прызваў п. Рагулю да парадку з запісаньнем у пратакол за ўжыцьце рэзкіх выражэньняў, што выклікае штраф у ліку 70 мільёнаў мар.

Законы аб мовах у Сэнаце.

18-га гэтага месяца адбылася злучанае паседжаньне сэнацкіх камісіяў — адміністрацыйнай і асьветнай у справе вядомых уставаў аб ужываньні украінскай і беларускай мовы.

Прадстаўнік Украінскага Клюбу, Чаркаўскі, ад імя Клюбаў Украінскага і Беларускага зрабіў заяву, што гэтыя клюбы ня могуць прыняць уставаў, бо ў іх ня можна ўгледзіць праўдзівага жаданьня пайсьці на спатканьне патрэбам украінскага і беларускага народу, а толькі дэманстрацыю дзеля ашуканьня Эўропы. Уставы выпрацаваны так, што нават ня можна мець жаднай надзеі дайсьці да якога - небудзь паразуменьня, а дзеля гэтага белар. і украін. меншасьці ўносяць рэзалюцыю: адкінуць уставы без разгляданьня і перайсьці да парадку дня.

Дужа моцную і пекную прамову сказаў прадстаўнік ад жыдоў Кернэр, разсказаўшы аб тым, якую барацьбу вёў ён у часах расейскіх разам з палякамі за польскую мову; ён прыраўнаваў гэта да таго, як цяпер адносяцца палякі да мовы жыдоўскай, ня толькі забараняючы жыдом вясьці школы ў сваей мове, але нават—забараняючы ім ужываць мову беларускую і украінскую.

Пры галасаваньні рэзалюцыя Чаркаўскага была адкінута.

Пасьля гэтага ўсе паслы украінцы, беларусы і жыды пакінулі залю паседжаньня.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

пасла В. Рагулі і таварышоў з Беларускага Клюбу да п. Міністра ўнутраных справаў ў справе **зьневажэньня ўрадоўцам дзяржаўнае паліцыі** Станіславам Ключынскім **праваслаўнае сьвятыні** і рэлігійных пачуцьцяў праваслаўнага насяленьня ў Навагрудку.

У бягучым годзе, на Вялікдзень, у часе ўрачыстага набажэнства ў саборы Сьв. Міколы ў Навагрудку, калі сьвятыня была перапоўнена праваслаўным народам, у сабор варваўся Станіслаў Ключынскі, ўрадовец каманды Акружнае Паліцыі ў Навагрудку, ды пачаў вельмі непрызваіта вясьці сябе. Пачынаў кіраваць хорам, голасна крычэў у сьвятыні, што „ў касьцеле — ляпей“, два разы ўрываўся ў алтар да сьвяшчэньніка, перашкаджаў яму адпраўляць набажэнства, цягаў дыяканаў за аблачэньне і т. п.

Калі сьвяшчэньнік, які адпраўляў набажэнства, прывітаў веруючых, кажучы: „Хрыстос Уваскрос!“, Ключынскі крычаў і рабіў авантуры.

Уважаючы учынкі ўрадоўца дзяржаўнае паліцыі за зьдзек над праваслаўнай сьвятыняй і веруючымі, што зьяўляецца недапусьцімым ні ў якім культурным гаспадарстве, ніжэй падпісаныя пытаюцца ў п. Міністра:

1. Ці вядома яму аб вышэй зьмешчаным?
2. Ці маніцца ён цярпець зьневажаньне дзяржаўнай паліцыяй сьвятыні праваслаўных?
3. Ці маніцца пакараць С. Ключынскага за зьдзекі і зьневажэньне праваслаўнае сьвятыні і веруючых?

Варшава, 10 ліпеня 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў з Беларускага Клюбу да Генаральнай Дырэкцыі пошты і тэлеграфу ў справе **няпрыйманьня** на беларускіх абшарах **тэлеграм у беларускай мове**.

Ужо неаднакраць заўважалася, што ў польскіх дзяржаўных паштова-тэлеграфных установах на беларускіх абшарах ня прыймаюць пісьмаў і тэлеграм, якія заадрэсаваны ці напісы ў беларускай мове, хаця-ж бы нават і лацінскімі літэрамі. Беларускае насяленьне, якое не ўладае польскай мовай, прымушана плаціць значныя сумы за адрэсаваньне ці напісаньне пісьмаў і тэлеграм у польскай мове. І ў тых сьпешных прыпадках, калі беларускае насяленьне хоча зьвярнуцца па тэлеграфу да сваіх паслоў у Сойме, у безадкладных справах, калі шуканьне чалавека, які-б пераклаў тэлеграму на польскую мову, вымагае шмат часу, паштова-тэлеграфныя установы так сама ня прыймаюць тэлеграм у роднай мове тутэйшага насяленьня.

23 чэрвеня б. г. прадстаўнікі вёсак Заельнікі і Шчакоўшчына, Хаценчыцкае гміны, Вялейскага павету, падалі ў Ільскай паштова-тэлеграфнай канторы тэлеграму да паслоў Беларускага Клюбу ў справе надужыцьцяў мяйсцовае ўлады над беларускім насяленьнем у часе папраўкі грунтавых дарог.

Аднак, паштовы ўрадовец адмовіў прыняць тэлеграму ў беларускай мове, растлумачыўшы, што ён можа прыймаць тэлеграмы толькі ў польскай мове ці ў францускай, ці нават нямецкай, якімі мовамі, натуральна, насяленьне беларускае не ўладаець.

Дзеля вышэй пісанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Старшыні Генеральнае Дырэкцыі пошты і тэлеграфу:

1. Ці маніцца ён аблягчыць на абшарах, дзе ёсьць беларускае насяленьне, карэспандэнцыю ў роднай мове?
2. Ці маніцца даручыць паштова-тэлеграфным установам на беларускіх абшарах абслуговываць беларускае насяленьне, прыстасовываючыся да мовы мяйсцовага насяленьня?

Варшава, 10 ліпеня 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

Паслоў з Беларускага Клюбу да п. п. Міністраў Унутраных Спраў і Спраў Загранічных—у справе прымусовага выкіданьня людзей з Польшчы ў С.С.Р.Р.

14 ліпня на імя пасла Тарашкевіча прыйшла тэлеграма з Радашкавіч, Вялейскага пав., у якой грам. Данков паведамляе аб прымусовым высяленьні яго заграніцу без паразуменьня з прыналежнай уладай СССР.

Зьявішча выкіданьня асоб няпольскае нацыянальнасьці, нямаючых абыватэльства, за зялёную граніцу—ня рэдкасьць, а сталае зьявішча. Стоючы на грунце правоў кожнага чалавека і людзкае этыкі, Беларускі Пасольскі Клюб рашуча пратэстуе проці такога роду мэтадаў, ужываных польскім урадам. Усе цывілізаваныя дзяржавы перад высылкай некага да другой дзяржавы паразумяваюцца з адпаведнай уладай суседняе дзяржавы, а не кантрабандай выводзяць чалавека ўначы ў поле і кажуць ісьці пад прынукай на другі бок— заграніцу. Такога роду ўчынкі польскага ўраду ў адносінах да асоб няпольскае нацыянальнасьці зьяўляюцца гвалтам над правамі чалавека, якія зьмяшчаюцца ў самым значэньні слова чалавек.

Дзеля вышэйшага ніжэйпадпісаныя пытаюцца ў п. п. Міністраў: 1) Ці маняцца яны пера-

стаць выкідаць людзей з Польшчы за зялёную граніцу? 2) Ці маняцца паразумявацца з пасольствам ССРР перад высылкай людзей у Расею? 3) Ці маняцца атрымаць дазвол пасольства ССРР у Варшаве на высылку ў ССРР грам. Данкова, — эвэнтуальна пакінуць яго на месцы?

Варшава, 15 ліпня 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў з Беларускага Клюбу да п. Міністра Ўнутраных Спраў—у справе нявыдачы Дэлегатам Ураду пазваленьня на скліканьне ў Вільні зьезду літоўскіх народных вучыцялёў.

На пададзеную просьбу літоўскага асьветнага гаварыства „Rytas“ у справе дазволу на зьезд літоўскіх вучыцялёў п. Дэлегат рачыў прыслаць гэткі адказ:

„На паданьне з 10.V. г. г. № 451 паведамляю, што не даю дазволу на скліканьне ў Вільні 9 і 10 чэрвеня 1924 г. зьезду літоўскіх народных вучыцялёў. Дэлегат Ураду: зам. (—) подпіс нявыразны“.

Вышэйшы адказ сьведчыць, як польскі адказны валадар ігнаруе сабе інтарэсы і культурныя патрэбы літвіноў у даўнай сталіцы Гедымінаў і Вітаўтаў.

Ня кажучы ўжо аб Польскай Канстытуцыі, якая ў гэтым выпадку пагвалчана, адказ Дэлегата Ураду зьяўляецца сьмешным у вачох усяго культурнага сьвету. Калі-б давераныя мужы Эўропы на аснове Вэрсальскага Трактату аб нацыянальных меншасьцях у Польшчы прачыталі гэты адказ Польскага Ураду ў справе пазваленьня на зьезд літоўскіх вучыцялёў Міністру Заграцічных Спраў п. Замойскаму, дык апошні напэўна апынуўся-бы ў горшым палажэньні, чым пры звычайных адказах на робленыя Польшчы закіды.

Дзеля вышэйшага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Міністра: 1) Ці ён гатоў узяць на сябе адказнасьць за забарону Дэлегатам Ураду ў Вільні зьезду літоўскіх вучыцялёў? 2) Ці маніцца падаць запраўдныя падставы нявыдачы дазволу на скліканьне вучыцельскага зьезду, эвэнтуальна ўзяць назад пастанову Дэлегата Ураду?

Варшава, 11 ліпня 1924 г.

Палітычныя падзеі.

Міністар Міклашэўскі астаецца.

Міністар прасьветы Міклашэўскі, якога большасьць паслоў у часе дыскусіі над бюджэтам слушна гнала ў адстаўку, як шкоднага і няздольнага кіраўніка прасьветнай працай у краю, не зрабіў з гэтага ніякага вываду. Цяпер, даведаўшыся, што за яго сьпіной яго палітычныя прыяцелі згаварыліся скінуць яго з месца і пасадзіць заміж яго п. Ст. Грабскага, п. Міклашэўскі пачуўся пакрыўджаным і падаў прашэньне аб адстаўцы. Але прэм'ер адстаўкі ня прыняў, ня гледзячы на тое, што сам прыгатаваў месца Міклашэўскага для свайго брата Станіслава... І п. Міклашэўскі ізноў, пакуль што, — астаўся міністрам.

Вось дык „гонар“ у гэтых паноў!

Мін. Замойскі нарэшце дастаў адстаўку!

Трохі больш гонару выказаў мін. загр. спраў Замойскі: даведаўшыся аб тым, што на месца яго, яшчэ „жывога“ міністра, сам галава Ураду, які запрасіў яго і праз увесь час не даваў адстаўкі, садзіць цяпер другога, — п. Замойскі рашуча адмовіўся ад партфэлю.

І цяпер п. Грабскі ня ведае, што рабіць: кандыдатаў на міністра загр. спраў — шмат, але... „граматнага“ сярод іх — ані воднага! Адзін толькі ёсьць у Польшчы зусім „граматны“ дыплямат — п. Ашкеназы, але і той — не паляк, а — жыд! Дык на яго ніколі ня згодзіцца „чыста польскі Сойм!“.

Дакладаюць галавой работніка...

Рада міністраў, па прапазіцыі мін. працы Дароўскага, скасаваўшы істнаваўшы дагэтуль яшчэ нямецкі закон аб 8-мі гадзінным дні, дазволіла прамыслоўцам на Горным Сьлёнску **павялічыць дзень працы аж да 10 гадзін.**

„Роботнік“ падкрэсьлівае, што гэтае „правакацыйнае распараджэньне“ зроблена па прапазіцыі м. Дароўскага, які толькі напярэдадні завяраў, што павялічэньне дня працы ў гутах на Г. Сьлёнску зусім непатрэбна.

Банда прамысловых акулаў, кажа газэта, якая пад кіраўніцтвам „атамана“ Корфантага руйнуе гэты красаваўшы калісь за немцамі край, дапяла сваей мэты.

Вельмі цікава, што ўсё часьцей і часьцей, як у Сойме, таксама і ў прэсе, і ня толькі лявіцовай, самі палякі змушаны сцьвярджаць, што „польская ўлада трактуе Г. Сьлёнск, як афрыканскую калёнію“, што гэты высока прамысловы край „ня можа разьвівацца ў Польшчы, бо яна ня мае для яго прадукцыі ўнутранага рынку і ня здольна вырабіць для яго рынку замежнага“.

Нядаўна ў Сойме сам Вежбіцкі сцьвярдзіў, што Польскі Сьлёнск астаўся таксама эканамічна зьвязаны з Нямеччынай, як і быў да вайны.

Цяпер ізноў польская газэта падае забойчую для Польскага Сьлёнску вестку аб тым, што на граніцы гэтага амаль не найбагацейшага ў Эўропе вугальнага басэйну **англійскі вугаль каштуе значна таньней, як польскі...**

Хто разумее справу той зразумее і тое, што

такі эканамічны абсурд у тэй Эўропе, якая павінна і ставіць сваей першай задачай эканамічную адбудову, утрымацца ня можа, ня гледзячы на акопы і калючыя дроты Вэрсальскага Трактату.

І вось цяпер польскі ўрад робіць спробу: чаго не хапае ў галовах польскіх тэхнікаў і прамыслоўцаў, далажыць галавой і крывёй работніка.

Разстрэл львоўскіх замахоўцаў.

Абвінавачаныя ў замаху на львоўскую парахоўню Дітрых і Солонэнька засуджаны на кару сьмерці. Абаронцы зьвярнуліся да Прэзыдэнта Войцэхоўскага з просьбай аб дараваньні жыцьця асуджаным, але П. Прэзыдэнт адмовіў, і абодвух ужо разстралялі.

Адкрыцьце Лёндонскай Канфэрэнцыі.

Выбраны старшынёй канфэрэнцыі Мак-Дональд у сваей прамове заявіў, што канфэрэнцыя будзе займацца выключна справай правядзеньня ў жыцьцё пляну экспэртаў (як спагнаць з Нямеччыны адшкадаваньні). Глаўныя пункты гэтага пляну — усталеньне скарбовага і эканамічнага адзінства Нямеччыны (нарушанага францускай акупацыяй), а таксама апрацаваньне сыстэмы гарантыяў, якія павінна даць Нямеччына сваім крэдытарам за зьняцьце акупацыі. У інтарэсе Нямеччыны, каб яна хутка і сумленна выпаўніла гэты плян.

Франц. прэм'ер Эрыо сказаў, што цяпер ідзе страшэнная вайна народаў за тое, каб... здабыць сталы і трывалы мір! Канфэрэнцыя гэтая якраз зьяўляецца аднэй з бітваў у гэтай вайне за мір.

Прадстаўнік Амэрыкі сказаў, што, хаця Амэрыка не прызнае — бо і не падпісала — Вэрсальскага Трактату, але яна прыслала свайго дэлегата, каб дапамагчы Эўропе разьвязаць нарэшце вялікую задачу— вярнуць трывалы мір.

Дэлегаты Японіі, Італіі і Бэльгіі абяцалі, што іх дзяржавы будуць шчыра працаваць дзеля міру.

Пасьля гэтага канфэрэнцыя падзялілася на камісіі.

Што кажа Мак-Дональд?

Найвялікшая англійская газэта „Таймс“ піша:

Мак-Дональд зусім ня хоча ваеннага саюзу з Францыяй! Але чаму нам ня выразіцца зусім ясна? Мы пастанавілі памагчы Францыі, калі на яе—бяз віны з яе боку — нападзе Нямеччына, як мы зрабілі гэта ў 1914 годзе. Але мы можам за тое з поўнай шчырасьцяй сказаць і ўсё тое, чаго мы ня хочам зрабіць. А імянна: **калі немцы нападуць на Польшчу, а Францыя, ня маючы даручэньня Лігі Народаў, нападзе на Нямеччыну, тады мы ня толькі не пасьпяшым Францыі на помач, але і наагул тады ня думаем ваяваць.** Ніводзін з магчымых міністраў у Англіі не адважыўся-б даць абяцаньне вясьці вайну ў такім выпадку.

З гэтага ясна відаць, якую запраўдную вартасьць мае „прызнаньне граніц Польшчы Радай Паслоў“, аб якім так многа гаворыць польская прэса. Дый у самай пастанове гэтых „амбасадораў“ ёсьць выразная агаворка, што вялікія дзяржавы **не бяруць на сябе адказнасьці ці гарантыі за гэтыя граніцы.**

Да бліжэйшага Агульнага Сабраньня Лігі Народаў.

Напярэдадні адкрыцьця Лёндонскай Канфэрэнцыі сталы дэлегат Англіі ў Лізе Народаў лёрд Пармоор заявіў у парляманце, што на сэсіі Лігі Народаў у верасьні прадстаўнікамі Англіі будуць: сам Мак-Дональд, вядомы прыхільнік Нямеччыны праф. Мюррэй і мін. Гэндэрсон — той самы, які рашуча дамагаецца перагляду граніц у „Вэрсальскай Эўропе“.

Апроч таго ён заявіў, што Нямеччыне станоўча будзе дадзена належнае ей, як вялікай дзяржаве, месца ў Радзе Лігі.

Ужо занепакоіліся.

Сталы прадстаўнік Польшчы ў Лізе Народаў, п. Скшыньскі, атрымаў даручэньне аб'ехаць сталіцы галоўных вялікіх дзяржаў Эўропы, каб даведацца аб тым, што і як маюць рабіць яны на блізкай ужо—ў верасьні—сэсіі агульнага зьезду Лігі Народаў.

Як ведама, на гэтай сэсіі будуць разглядацца вельмі важныя для Польшчы „польскія“ справы,—паміж іншымі, нават справа Вільні, справа трактату аб меншасьцях і інш.

Пратэст польскіх вучыцялёў.

На ўсеукраінскім зьезьдзе польскіх вучыцялёў вынесена рэзалюцыя пратэсту проці уціску нацыянальных меншасьцяў у зарубежных гаспадарствах.

Уплывы Троцкага ізноў растуць.

Уплыў Троцкага ў апошні час ізноў узрос. Яго канкурэнт Фрунзэ (якога пад прозьвішчам „Міхайлава“ помняць менчукі, як быў нач. міліцыі ў Менску ў пачатку рэвалюцыі) высланы на ваенную інспэкцыю на Далёкі Усход. Троцкі ўсю сваю энэргію ўкладае ў баявую падгатоўку чырвонай арміі.

П. Мілюкоў у Фінляндыі.

Газэты падаюць, што п. Мілюкоў зусім інкогніто (пад чужым прозьвішчам) прыехаў з Парыжу ў Фінляндыю, як думаюць, каб навязаць асабіста зносіны з урадам ССРР.

Англа-расейская канфэрэнцыя.

Як ведама, англійская дэлегацыя сацыялістычнага ўраду „адступіла“ свае паўнамоцтвы краёвым капіталістам, крэдытарам б. царскай Расеі, з якімі запраўды і вядзе перагаворы прадстаўніцтва ССРР. Спрэчка йдзе ўсё аб царскіх даўгох. Радавы ўрад прапануе заплаціць 10 мільёнаў фунтаў (англійскі фунт — 5

Водгукі францускага пратэсту.

Дастаўленыя нам амэрыканскія газэты зьмяшчаюць новы рад водгукаў на пратэст францускай перадавой інтэлігенцыі проці польскага тэрору адносна да меншасьцяў — пад агульным загалоўкам: „Увесь сьвет проці Польшчы“.

1. З турэцкай умерана-лібэральнай газэты эўрапэйскай арыентацыі, выходзячай у францускай мове („Le Fanine“) перадрукаваны дапісак ад рэдакцыі да тэксту францускага пратэсту, у якім рэдакцыя „шчыра і з абурэньнем далучаецца да пратэсту“.

Гэтае абурэньне тым больш цэнна, што толькі што ў Польшчы так урачыста сьвяткавалі „саюз прыязьні“ з Турцыяй...

2. Парыжская газэта „L' Humanitè“ пад загалоўкам: „Хай польскі ўрад адкажа!“ зьмяшчае рэдакцыйны артыкул, у якім піша:

„Група францускіх вучоных выдала адозву, пратэстуючы проці польскага ўраду за яго палітыку белага тэрору, які шырокай хваляй разьліваецца па ўсей рэспубліцы.

Польскі ўрад зьмясьціў у нашай прэсе вельмі нявыразнае „спраставаньне“. Адзін з падпісаўшых, п. Пэнлевэ (цяперашні старшыня парляманту) зажадаў больш фактычнага і дзелавога запярэчаньня фактаў, на якія пратэст зьвярнуў увагу сьвету.

Мы таксама жадаемо высьветліць усю гэтую справу і дзеля таго ставімо (польскаму ўраду) наступныя запытаньні:

1. Ці праўда, што ў вастрогах Польшчы сядзяць 4.000 вязьняў за палітычныя перакананьні?

2. Ці праўда, што 70 проц. гэтых вязьняў — гэта моладзь у веку ад 16 да 19 гадоў?

3. Ці праўда, што над гэтымі вязьнямі зьдзекуюцца?

4. Ці праўда, што першамайскія маніфэстацыі ў гэтым годзе канчаліся арыштамі і паліцэйскімі атакамі на маніфэстантаў? (француская газэта ня ведае, што, напрыклад, у Заболотове (ў Галічыне) ад паліцэйскіх куляў палеглі 4 украінскія сяляне.—*Прыпіска рэд. амэр. газэты*).

5. Ці праўда, што ўскрыцьце трупу Бэсарабавай выказала сьляды біцьця і катаваньня?

6. Ці праўда, што ў польскіх вастрогах пануець эпідэмія галодных забастовак, якімі палітычныя вязьні вядуць барацьбу за прадметы першай патрэбы?

Хай польскі ўрад выразна адкажа на ўсе гэтыя пытаньні“.

Як ведама з „тэорыі славеснасьці“, гэткія пытаньні завуцца „рэтарычнымі“, бо адказ на іх і так ясны сам сабой...

даляраў), але англійскія капіталісты налічылі даўгоў аж на 180 мільёнаў! Згаджаюцца „скінуць“ толькі 65 мільёнаў, 20 міл. трэбуюць зараз-жа, а на рэшту гатовы пачакаць. Пакуль што ССРР стаіць на сваім.

Новыя рэпрэсіі проці прэсы ў Італіі.

Новы дэкрэт Мусоліні, спыняючы зусім свабоду прэсы ў Італіі, выкліканы быў запраўдным патопам рэвэляцыяў апазіцыйных газэтаў у сувязі з забойствам Маттэотті. Апублікаваны цэлы рад сэнсацыйных фактаў аб дзеяльнасьці фашыстаўскага ўраду, партыйнай міліцыі, паліцыі, адміністрацыі і пануючай, прыкрыўшыся фашыстамі, буйнай буржуазіі.

На прэсу надзета узда. Кожны „староста“ можа, сколькі захоча, ня толькі канфіскаваць, але і зачыняць газэты. Пра фашыстаў пісаць зусім забаронена. Так адказаў Мусоліні на пагрозу фашыстаў яму самому.

Фашысты йзноў паднялі галаву... У Італіі можа запраўды пачацца нешта дзікае. „Імпэро“, (орган фашыстаў) пагражае новай разьнёй адначасна па ўсей Італіі. Пагражае нават самому каралю, калі ён умяшаецца, як абаронца закону і права. Газэта піша: „Калі-б паслаць да Аўраама яшчэ некалькі дзясяткаў галоўных бандытаў з апазіцыі, дык на фашызм ніхто ня меў бы адвагі нападаць. Але на гэта яшчэ ня позна! Калі-б нават Мусоліні адышоў, дык астанецца непераможны фашызм“.

Так піша і рэшта фашыстаўскіх газэт — зусім бязкарна.

Пратэст проці няволі прэсы ў Італіі.

Усе італьянскія саюзы журналістаў адмовіліся вызначаць сяброў у прадбачаныя дэкрэтам Мусоліні камісіі.

Бітва на вуліцах сталіцы Партугаліі.

У Лісабоне паміж атрадам рэспубліканскай гварды і паліцыяй узьнялася спрэчка, якая хутка разьвярнулася ў запраўдную бітву. Усё места ахапіла паніка. 8 асоб забіты, у тым ліку начальнік паліцыі. 16 жаўнераў і паліцыянтаў ранены.

Бразыльскія падзеі разьвіваюцца.

Наскольки крытычнае палажэньне ўрадавай арміі ў Бразыліі, відаць з таго, што ўрад ня толькі ўвёў страшэнна строгую цэнзуру, але нават зусім выслаў паза межы краю карэспандэнтаў галоўных амэрыканскіх тэлеграфных агенцтваў, якія інфармавалі дагэтуль усясьветную прэсу аб тым, што робіцца ў Бразыліі. Італьянскі пасол патрэбаваў, каб яго ўрад выслаў чым хутчэй у Бразылію крэйсар для аховы італьянскіх грамадзян. Была вестка нават аб тым, быццам бразыльскі ўрад зьвярнуўся да Амэрыкі за помачай. У сучасны мамэнт ідзе вялікая рашаючая бітва паміж

ХРОНІКА.

Рэзалюцыя Беларускага Нацыянальнага Камітэту у справе языковых законаў з 20 ліпня г. г.: „Бел. Нац. Кам., разважыўшы становішча Бел. Пас. Клюбу ў справе праведзеных у Сойме польскім урадам языковых законаў (аб карыстаньні беларускай мовай у судох, адміністрацыі, самаўрадах і школе) і бачучы ў гэтых законах грубае нарушэньне правоў беларускага народу ў Польшчы, забясьпечаных Міравымі Трактатамі і асноўнымі законамі Польскае Рэспублікі, а такжа лічучы, што пры сучасным складзе польскіх судоў і адміністрацыі агульнай і школьнай у Заходняй Беларусі нават забясьпечаны ў сказаных законах мінімум ня будзе зьдзейсьнены на дзеле,—прызнае, што становішча ў гэтай справе Беларускага Пасольскага Клюбу было правільнае і адпавядае ў поўнай меры настраеньням і паглядам беларускага грамадзянства“.

Нават і „прыяцелі“ абураны! Пад той час, як усе польскія партыі ўтварылі адзіны нацыянальны фронт у справе законаў аб нацыянальных меншасьцях, — беларусы бяз розьніцы партыяў і кірункаў рэзка асуджаюць гэтыя законы.

У Прэзыдыуме Бел. Нац. К-ту ў Вільні на засяданьні 20 ліпня было заслухана цікавае пісьмо ў гэтай справе, прысланае з Горадні галоўнымі дзеячамі партыі так-званых „Актывістаў“, якая заўсёды йшла поплеч з польскім урадам і на выбарах у Сойм і Сэнат змагалася з беларускім сьпіскам № 16. Вось гэтае пісьмо:

Да Беларускага Нацыянальнага К-ту ў Вільні.

Гэтым маем гонар давясьці да ведама Б. Н. К. у Вільні, у сувязі з запытаньнямі, паступаючымі да нас з розных мейсц, што ў справе трох уставаў, праведзеных праз Сойм, бяз учасьця беларускіх прадстаўнікоў у т. з. камісіі экспэртаў, аб языковых палягчэньнях у судзе, школе і адміністрацыі на „Kresach“, мы і тыя, што з намі, зусім салідарны з пазіцыяй Бел. Соймавага Клюбу у гэтай справе, бо гэтыя ўставы, замест паправіць адносіны паміж беларусамі і палякамі, йшчэ больш папсуюць і без таго ўжо зусім немагчымае палажэньне, выкліканае тактычнымі абмылкамі польскіх партый на „Kresach“, — але пэўна, што пасьля гэткіх уставаў хутка перад польскай палітыкай на чарзе дня зьявіцца справа аўтаноміі — уставы адназначнай пад той ці іншай назвай, бо за мінулыя гады абмылкі былі дапушчаны праз указанную палітыку вялізарныя.

Е. Міткевіч.
Я. Шурпа.

17. VII. 24. Горадня, Мастовая 9.

Справа пасольскіх мандатаў па сьпіску 16. Як ведама, два беларускія паслы: Баран—з Горадні і Якавюк—з Бельску, засуджаныя ў Беластоцкім працэсе, утрацілі свае пасольскія мандаты, і Баран знаходзіцца ў вастрозе, а Якавюк—за граніцай. У сьпісках кандыдатаў беспасярэдна за імі стаяць прадстаўнікі жыдоў. Аднак, паміж выбарнымі камітэтамі беларускім і жыдоўскім была перад выбарамі зроблена ўмова, што ў прыпадку утраты мандату паслом данае нацыянальнасьці яго месца займае кандыдат **тэй жа нацыянальнасьці.**

У сувязі з гэтым Цантральны Выбарны Камітэт Блёку Нацыянальных Меншасьцяў (№ 16) апублікаваў гэткае абвяшчэньне:

„Сябры Ц. К. Блёку Нацыян. Меншасьцяў, разважыўшы пытаньне аб замяшчэньні мандатаў па сьпіску № 16 у Ковельскім, Горадзенскім і Бельскім акругох, устанаўліваюць яшчэ раз, што паводле зробленае умовы гэтыя мандаты належацца прадстаўніком тых нацыянальнасьцяў, якія іх мелі да пазбаўленьня паслоў права выпаўненьня пасольскіх абавязкаў.

„Цантральны Выбарны Камітэт заклікае дзеля гэтага найбольш рашуча п. п. Файнштэйна, Бульву і Брянскага уступіць пяршынства прадстаўніком адпаведных нацыянальнасьцяў. Камітэт пазываецца пры гэтым на пастанову жыдоўскае фракцыі з 1 мая г. г. і прызывае памянёныя асобы ўраз-жа выпаўніць гэтае дамаганьне“.

Памянёныя асобы — жыдоўскае нацыянальнасьці, а мандаты належацца украінцу і беларусам. Бульва і Брянскі павінны зрачыся пяршынства на карысьць беларусаў: Сініллы — па Барану (Горадня) і Якімовіча—па Якавюку (Бельск).

Яшчэ мала! „Для ўзмацаваньня бясьпечнасьці“ на „Крэсах Усходніх“ Варшаўская Камандантура дзяржаўнай паліцыі вярбуе „асьпірантаў“—для павялічэньня ў нас паліцыі! Ад кандыдатаў быццам вымагаюць нават „навуковага цэнзу“, — „ня менш, як 3-х клясаў“ (можа і ня больш?..) і „знаёмства з ладам Польскае дзяржавы (ці—ня Польскай Канстытуцыі?!.) і адміністрацыі“...

Прыняты ўжо шмат кандыдатаў, якія пасьля кароткіх (6-тыднёвых?) паліцэйскіх курсаў „атрымаюць агромную ўладу“ і будуць высланы на нашыя многапакутныя „Крэсы“...

Рэгістрацыя „обцокраёўцаў“ у Вільні. Камісар м. Вільні загадаў новую агульную рэгістрацыю „обцокраёўцаў“ у Вільні. — Усе, хто ня мае сцьверджанага „обывательства“, ці ня можа сцьвердзіць яго, павінны асабіста явіцца, каб паставіць новы штэмпэль на свой „довад асабісты“. Хто мае „карты пабыту“, павінны датаго яшчэ ўнясьці аж 24 злоты, а хто мае пашпарты „азылю“ — 12 злотых. Хто ня зьявіцца на рэгістрацыю, будзе высланы з Польшчы.

Вельмі цікава, што п. Ішора, заступнік Камісара Вімбора, даводзіць у інтэрвью ў расейскай газэце „Віл. Утро“, быццам гэтая рэгістрацыя робіцца ўладай дзеля дабра гэтых „обцокраёўцаў“, бо на іх пашпартах будзе пастаўлены надпіс, які дасьць ім магчымасьць вольна езьдзіць па Польшчы. Так кажа добры сэрцам п. Ішора... Але вось больш „суровыя“ варшаўскія газэты падаюць, што якраз віленскія „обцокраёўцы“ ня будуць карыстацца (ня гледзячы на дабратў п. Ішоры!) з дабрадзействаў гэтага надпісу, бо ў Віленскім Вокрузе, як і ў іншых крэсавых ваяводзтвах, ня будзе дазволены вольны рух „обцокраёўцаў“...

Віленскія „обцокраёўцы“, заплаціўшы па 24 злоты, і надалей дзеля падарожы павінны будуць браць спэцыяльнае дазваленьне, ці „пшэпустку“, толькі ўжо не ад Камісара, але ад самага п. Дэлегата Ураду.

На жаданьне п. вояводы! Сучасная праваслаўная царкоўная ўлада сьлепа выпаўняе ўсе загады польскае адміністрацыі. Гэтак у № 21—22 „Вѣстн. Правасл. Митрополіи въ Польшѣ“ ад 6 ліпня г. г. чытаем:

23 мая № 1567. Настаяцель прыходу Клевікі, сьвяшчэньнік а. Платон Панько, перамешчаны **па трэбаваньню п. Беластоцкага Ваяводы і з яго згоды** на становішча 2-га сьвяшчэньніка ў с. Ялоўку, Ваўкавыскага пав.

24 мая № 1588. Іераманах Савва Гаўрылюк **па трэбаваньню Беластоцкага Ваяводы** адсунуты ад кіраўніцтва Супрасльскім прыходам з пераводам яго ў лік брацii Жыровіцкага манастыра.

Аб'ясьненьні — лішнія!

Ізноў бандыты! У начы з 18 на 19 ліпня 30 бандытаў з вінтоўкамі, рэвальвэрамі, ручнымі гранатамі і кулямётамі напалі на м. Вішнеў, Валожынскага пав., Наваградзк. ваяв., абрабавалі багацейшых жыхараў і крамы і павязьлі зрабаванае з сабой на 5 мястэчковых падводах. Кажуць, быццам нападам кіраваў арганізатар нядаўных нападаў на Крывічы і Гарадок.

Весткі з вёскі.

Жыцьцё чыгункі.

Віленская дырэкцыя, Баранавіцкай дыстанцыі, Гарадзейскага адступу.

Віленская дырэкцыя прыслала да нас нядаўна майстра з Галіччыны. Вось паслухайце, што за парадкі ўводзіць у нас гэты пан. Як вядома, у кожнага служачага-чыгуншчыка ёсьць каля чыгункі невялічкі кавалак сенажаці і орнае зямлі. Некатарыя сенажаці служачыя зрабілі з орнага поля, сеючы на ім розныя кармавыя травы. За гэтыя сенажаці яны плоцяць у казну вядомую лічбу злотых. Але сёлета новаму майстру прышло ў галаву адабраць сенажаці ў служачых, якім па праву прыналежаць гэтыя сенажаці, усё роўна, як і ўсякая другая маемасьць у хаце. Адбіраючы іх у служачых майстар аддае іх на часьці касіць сялянам. Скасіўшы сенажаць селянін аддае часьць майстру (майстар перапрадае салдатам, або жыдам), а рэшту бярэ сабе.

Што-ж астаецца служачым?...

А служачым астаецца вывясьці з хлева астатнюю кароўку на рынак. Бо самжа ён ня ляжа ёй пад мызу. Цяпер служачыя гутараць, быццам то майстар хоча адабраць у іх і пасевы, якія толькі ёсьць на казённай зямлі...

Кажуць, што і жаліцца няма куды, бо дырэкцыя ведае, каго і куды пасылае! Пры тымжа майстар для дырэкцыі—гэта ўсё роўна, што для чалавека рука. Нельга чалавеку сказаць, калі ён б'ецца: „Прымі свае рукі, каб яны ня біліся“...

Аднак, я бяру на сябе сьмеласьць давесьці аб гэтым да ведама дырэкцыі. Бо відаць, што яна роўна нічога ня ведае, што у нас тут робіцца. І з свайго боку я раджу служачым прасіць нашых паслоў злажыць у Сойм інтэрпэляцыю п. міністру чыгунак. Пры тымжа, ня гледзячы на тое, што ўсюды заведзены 8 гадзінны дзень працы, у нас служачы працуе па 9 гадзін. А праца, я ўжо пісаў, самая катаржная. **А. М. Санеўскі.**

Крэўскі пісар аратарствуе!

м. Крэва, Ашмян. пав.

Хто прыходзе ў гміну чаго-небудзь, то Крэўскі пісар пачынае гаварыць: хваліць паноў, а ганіць мужыкоў. Вось ён казаў сялянам, што ў Сойме паны дамагаюцца, каб садзіць тытун, але мужыкі, якія знаходзяцца ў Сойме, то процiў, — і шмат якіх глупстваў гаварыў і гаворыць.

Але нам, сялянам - беларусам, ня трэба верыць і слухаць падобных глупстваў.

Паведамляем Б. Шк. Раду, што сяляне дамагаюцца беларускіх школ; вось такія вёскі: 1) вёс. **Доўгілог**, Ашмянскага павету, дзяцей 47. Дамагаецца беларускай школы, дый інакшай ня хоча. — 2) вёс. **Клочкава**, Ашмянск. пав. Дамагаецца бел. школы; дзяцей 52. — 3) вёс. **Куты**, Ашмян. пав. Дамагаецца бел. школы; дзяцей 42, — і другія вёскі хочуць, каб школы былі на роднай мове і каб дзеткі не калечыліся.

Н. Т.

З УСХОДНЯЕ БЕЛАРУСІ.

Чацьвертыя ўгодкі.

13 ліпня Радавая Беларусь сьвяткавала чацьвертыя ўгодкі вызваленьня ад польскіх войск. Сэсія Беларускага Цантр. Вык. Камітэту ў адумыснай адозьве да насяленьня Беларусі кажа паміж іншым: „Радавая Беларусь ня думае мяшацца у ўнутраныя справы Польшчы, але ня можа прайсьці міма мукаў братоў, якія пакутуюць пад ярмом польскіх шавіністаў. Сочучы за кожным крокам, мы ня можам не расказаць аб гэтым работнікам і сялянам вольнае Беларусі“.

Паўнамоцнік ССРР у Менску.

Паўнамоцным прадстаўнікoм ССРР на Беларусі назначаны Асаткін.

Стан фізычнае культуры ў Беларусі.

У Менску ў сучасны момант створана 35 гурткоў і ячэек фізкультуры, якія налічваюць разам са школамі каля 10.000 сяброў.

Агульны лік інструктароў па Менску дасягае 35, па ўсей БСРР — 67.

У Менскім павеце праца вядзецца пакуль што ў м. Койданаве.

Ў іншых мясцох лічбы на фізкультуры выяўляюцца гэтак:

Віцебшчына — 27 гурткоў, сяброў разам са школамі — 3.000;
Барысаўскі пав. — 600 чал.;
Чэрвенскі — 1.150 (ёсьць спэцыяльны дом фізкультуры);
Бабруйскі — 1.500 чал.;
Аршанскі — 290 чал.;
Полацкі — 705 чал.;
Бачэйкаўскі — 278 чал.;
Рагачоўскі — 300 чал.

Адбыўшаяся гэтымі днямі ўсебеларуская нарада саветаў фізкультуры намеціла рэальны плян пашырэньня працы.

Наша пошта.

Марыі Жук.—2 зл. атрымалі. Газэту высылаем.
Аляксандру Рабчуку.—4 зл. атрымалі. Газэту высылаем.
гр. Карабею.—3 зл. атрымалі. Дзякуем.
Марку Саўцы.—3 зл. 35 гр. атрымалі. Дзякуем.
К. Гарошко. — 2 зл. атрымалі. Адрас пераменяем.
Аляксандру Грыцкевічу.— 3 зл. атрымалі. Газэту высылаем.
Яну Бучы.—2 зл. атрымалі. Дзякуем.
Якубу Шкляруку.—2 зл. атрымалі. Газэту высылаем.

Рэдактар-Выдавец М. Шыла

Друкарня Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.